

ОРГАНІЗАЦІЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Рекомендовано д. фарм. н., професором В. М. Толочком

УДК 615.1: 061.2

DOI: 10.24959/sphhcj.17.65

І. В. СУШАРИНА

Донецький національний медичний університет імені М. Горького, м. Краматорськ

КОНТЕНТ-АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФЕСІЙНИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ФАРМАЦІЇ

Мета: розробка методичних підходів до проведення контент-аналізу діяльності професійних громадських організацій у фармації, які наведено у цій статті.

Матеріали та методи. Наведено результати контент-аналізу діяльності АПАУ за 2013-2015 рр. і визначено показники ефективності діяльності АПАУ, які порівнянні з показниками Об'єднання організацій роботодавців медичної та мікробіологічної промисловості України (ООРММПУ).

Результати дослідження. Результати проведеного аналізу дозволяють стверджувати, що кількість отриманих відповідей свідчить про досить високу результативність взаємодії АПАУ з органами державної влади в 2013 і 2015 рр. Відсоток повністю позитивних відповідей становить 75 і 71,9 % відповідно, більш низька результативність мала місце в 2014 р. – 50 %. За характером відповідей державних органів влади ООРММПУ й АПАУ можна зробити висновок, що з 2013 по 2015 р. все-таки найбільшу частку (з певною варіацією) мають позитивні відповіді.

Висновки. Результати дослідження дозволяють стверджувати, що ефективність взаємодії ООРММПУ й органів державної влади знаходилась на низькому рівні, що вимагає подальшого аналізу причин і життя заходів щодо її поліпшення. Ефективність взаємодії АПАУ й органів державної влади знаходилась на задовільному рівні, крім 2014 р., що вимагає подальшого аналізу причин і життя заходів щодо її поліпшення.

Ключові слова: фармація; контент-аналіз; громадська організація; фармацевтична асоціація; оцінка діяльності; аптека.

I. V. SUSHARYNA

THE CONTENT ANALYSIS OF ACTIVITIES OF PROFESSIONAL PUBLIC ORGANIZATIONS IN PHARMACY

Aim. To develop the methodological approaches to the content analysis for assessing the activities of professional public organizations in pharmacy.

Materials and Methods. The results of the content analysis of PPAU activities for 2013-2015 are given. The indicators of PPAU performance have been determined and compared with the performance ratios of the «Association of Employers' Organizations of medical and microbiological industry of Ukraine» (AEOMMIU).

Results. The results of the analysis conducted suggest that the number of responses received indicates a sufficiently high performance of the PPAU interaction with public authorities in 2013 and 2015. The percentage of totally positive responses is 75 and 71.9%. The lower performance was 50% in 2014. By the nature of responses of public authorities of AEOMMIU and PPAU it can be concluded that from 2013 to 2015 the positive responses has the greatest share (with some variation).

Conclusions. The results of the study suggest that the effectiveness of the interaction of AEOMMIU and public authorities was low. Thus, it requires further analysis of the causes and actions to improve it. The effectiveness of the interaction of PPAU and public authorities was satisfactory, except for 2014. Therefore, it requires further analysis of the causes and actions to improve it.

Key words: pharmacy; content analysis; public organization; pharmaceutical association; assessment of activity; pharmacies.

И. В. СУШАРИНА

КОНТЕНТ-АНАЛИЗ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ОБЩЕСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ В ФАРМАЦИИ

Цель: разработка методических подходов к проведению контент-анализа деятельности профессиональных общественных организаций в фармации, которые представлены в этой статье.

Матеріали и методи. Приведены результати контент-аналіза діяльності АПАУ за 2013-2015 гг., а також определены показателі ефективності діяльності АПАУ и сравнены с показателями Объединения организацией работодателей медицинской и микробиологической промышленности Украины (ООРММПУ).

Результаты исследования. Результаты проведенного анализа позволяют утверждать, что количество полученных ответов свидетельствует о достаточно высокой результативности взаимодействия АПАУ с органами государственной власти в 2013 и 2015 гг. Процент полностью положительных ответов составляет 75 и 71,9 % соответственно, более низкая результативность имела место в 2014 г. – 50 %. По характеру ответов государственных органов власти ООРММПУ и АПАУ можно сделать вывод, что с 2013 по 2015 г. все же наибольшую долю (с определенной вариацией) занимают положительные ответы.

Выводы. Результаты исследования позволяют утверждать, что эффективность взаимодействия ООРММПУ и органов государственной власти находилась на низком уровне, что требует дальнейшего анализа причин и принятия мер по ее улучшению. Эффективность взаимодействия АПАУ и органов государственной власти находилась на удовлетворительном уровне, кроме 2014 г., что требует дальнейшего анализа причин и принятия мер по ее улучшению.

Ключевые слова: фармація; контент-аналіз; громадська організація; фармацевтична асоціація; оцінка діяльності; аптека.

Постанова проблеми. Сучасні реалії суспільних та економічних відносин в Україні під впливом євроінтеграційних процесів викликають активність громадських організацій взагалі і професійних зокрема. У фармацевтичній галузі нашої країни працює понад три десятки громадських фармацевтичних асоціацій тільки на державному рівні [1].

Демократизація суспільних відносин спонукає й саму фармацевтичну спільноту будувати свою діяльність на основі фармацевтичного самоуправління. Так, до Рішення VIII Національного з'їзду фармацевтів України (м. Харків, вересень 2016 р.) внесена пропозиція щодо розвитку професійного самоврядування як одного з важливих аспектів діяльності фармацевтичної галузі, а саме для посилення професійного впливу на якість змісту нормативно-правових актів (НПА) України, запровадження Закону України «Про фармацевтичне самоврядування» [2, 3].

Актуальність запровадження самоврядування у фармації пов'язана з позитивним досвідом зарубіжних країн, який свідчить, що саме професійним об'єднанням державою делеговані повноваження з акредитації аптечних закладів [2]. В Україні будь-які професійні об'єднання мають право здійснювати діяльність у межах Закону України «Про громадські об'єднання», однак цього для створення на фармацевтичному ринку організацій, що мають делеговані державою повноваження, недостатньо [4].

Саморегульовані організації на сьогодні не можуть мати статус юридичної особи публічного права і не можуть здійснювати регулювання в конкретній галузі народного

господарства і приймати конкретні акти, які можуть бути обов'язковими для інших учасників саморегульованої організації. Згідно зі ст. 5 Конституції України задекларовано, що влада в Україні здійснюється безпосередньо через органи державної влади та місцевого самоврядування [5].

Аналіз зарубіжного й українського законодавства дозволяє виділити такі функції професійних громадських організацій:

- об'єднання інтересів учасників щодо порядку здійснення ними своєї господарської або професійної діяльності;
- нормотворча, в межах якої формується порядок здійснення господарської або професійної діяльності;
- регуляторна, в межах якої здійснюється одна з головних функцій саморегульованої організації – організаційно-господарська на конкретних ринках товарів і послуг або у професійній діяльності;
- представницька, в межах якої суб'єкти господарювання або професійної діяльності виходять на рівень суспільних відносин, вступають у діалог з державними органами;
- контрольна, в межах якої здійснюються заходи щодо забезпечення як регуляторної, так нормотворчої функцій;
- кваліфікаційно-освітня, пов'язана з перепідготовкою персоналу і його атестацією;
- судові в межах третейського судочинства;
- страхова в контексті створення накопичувальних фондів на випадок виникнення надзвичайної ситуації або кризових явищ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Незважаючи на те, що в Україні існує значна кількість громадських організацій, дослідження проблем їх функціонування не приділяється достатньої уваги. У публікаціях В. Пашкова, який досліджує процеси саморегулювання професійної діяльності (зокрема й фармацевтичної), більше уваги приділяється процесам їх правового забезпечення [5].

При цьому слід зазначити, що значна кількість громадських фармацевтичних асоціацій вимагає дослідження ефективності їх діяльності з метою оптимізації. Протягом останніх років такі дослідження проводилися в обмеженій кількості статей І. В. Сушариної, А. С. Немченко, В. М. Хоменка та ін. [1, 2, 8, 9].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. На цей час дослідження ефективності діяльності фармацевтичних асоціацій іншими дослідниками не проводяться. Результати оцінки ефективності діяльності Об'єднання організацій роботодавців медичної та мікробіологічної промисловості України (ООРММПУ) за 2013-2015 рр. наведені у науковій праці І. В. Сушариної зі співавторами [1]. У цій статті наведена запропонована нами методика контент-аналізу діяльності фармацевтичних асоціацій, а також результати дослідження ефективності діяльності Аптечної професійної асоціації України (АПАУ) в порівнянні з ООРММПУ.

Формулювання цілей статті. Виходячи із вищезазначеного метою дослідження стала розробка методичних підходів до проведення контент-аналізу діяльності професійних громадських організацій у фармації. Для досягнення мети роботи були визначені такі завдання:

- розробити методику та провести контент-аналіз результатів діяльності найбільш впливових громадських професійних організацій за 2013-2015 рр.;
- оцінити результативність взаємодії фармацевтичних асоціацій (на прикладі АПАУ) з органами влади, активність за широтою проведених професійних заходів, лобювання інтересів;
- проаналізувати показники ефективності діяльності професійних громадських організацій у фармації на прикладі ООРММПУ й АПАУ.

Викладення основного матеріалу дослідження. Контент-аналіз – один із найпоширеніших серед методів прикладного вивчення текстової інформації. Суть методики полягає у систематичному виділенні та фіксації певних одиниць змістовної частини тексту, квантифікації отриманих даних та інтерпретації отриманих результатів з метою оцінки текстової інформації [8].

Контент-аналіз передусім використовується для аналізу поточних публікацій у пресі. Разом з тим останнім часом ця методика все активніше залучається для аналізу змістовної частини конкретних документів (законодавчих актів, програм політичних партій тощо) [8].

Для оцінки ефективності діяльності фармацевтичних асоціацій нами пропонується методика проведення контент-аналізу за такими етапами:

I. Систематизація інформації щодо звернень громадських організацій до органів державної влади та відповідей на них.

II. Розробка стандартного шаблону таблиці з метою внесення даних для подальшого їх аналізу.

III. Уточнення таблиць для проведення аналізу відповідей до стандартних таблиць (наприклад, при зміні назв, створенні нових державних органів та громадських організацій тощо).

IV. Внесення даних до уточнених таблиць.

V. Контроль правильності заповнення таблиць.

VI. Проведення контент-аналізу з використанням формату EXCEL.

VII. Узагальнення даних та визначення показників ефективності діяльності фармацевтичних асоціацій (активність, взаємодія з органами влади, лобювання професійних інтересів тощо) та їх візуалізація (побудова таблиць, графіків).

VIII. Інтерпретація результатів аналізу діяльності фармацевтичної асоціації та формування висновків.

Запропонована нами методика контент-аналізу ефективності діяльності була реалізована на прикладі найбільш впливових громадських організацій України, зокрема однієї з провідних фармацевтичних асоціацій – АПАУ, головною метою якої є представництво та захист законних інтересів

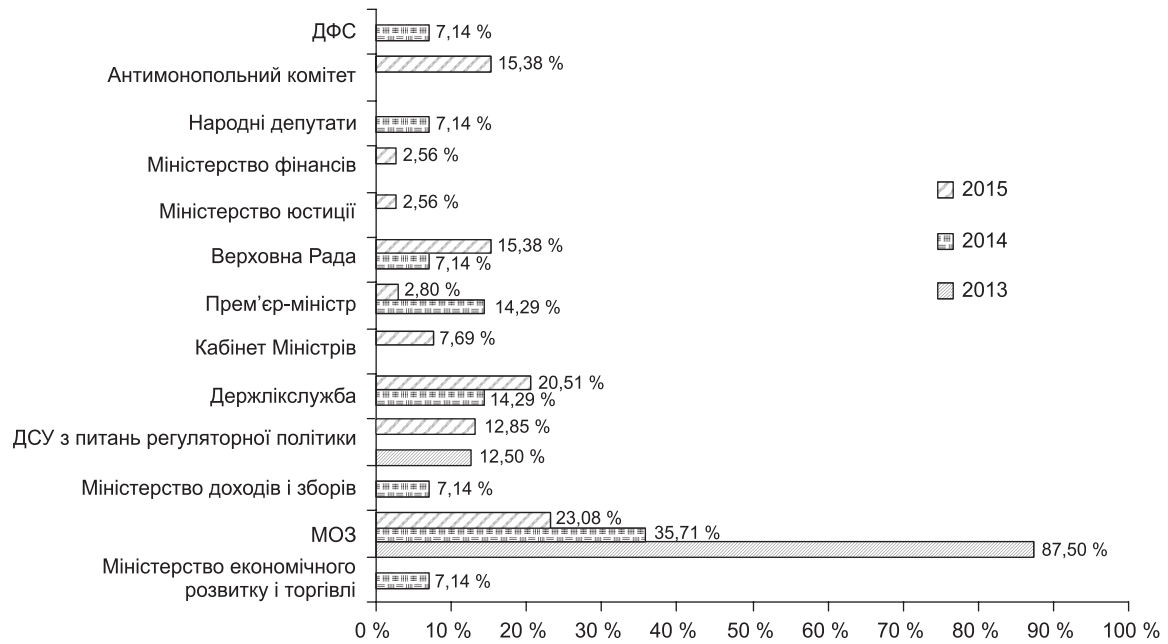

Рис. 1. Структура звернень АПАУ до органів влади за 2013-2015 рр.

членів у соціально-трудовій, законодавчій, економічній та інших сферах [1, 9].

Насамперед слід зазначити, що у 2015 р. була переглянута структура управління АПАУ (рішення конференції від 17.12.2014 р.): з 01.04.2015 р. директором призначено доктора фармацевтичних наук В. В. Руденка, що було виправдано з погляду активізації роботи асоціації та реформування діяльності. Був зроблений звіт про результати роботи асоціації за 2015 р., що, безсумнівно, є позитивним результатом діяльності цієї громадської організації. У звіті було зазначено, що АПАУ брала участь у 4 засіданнях при Міністерстві охорони здоров'я (МОЗ) України та 5 засіданнях при Державній фіскальній службі (ДФС) України, 5 форумах та самітах, в інших заходах, що свідчить про досить високу активність у роботі [9].

У 2015 р. АПАУ було направлено 39 запитів на отримання інформації та звернень щодо НПА, які стосуються фармацевтичної діяльності: до Комітету Верховної Ради України з питань охорони здоров'я – 6; до Кабінету Міністрів України – 3; до Державної служби України з лікарських засобів (Держлікслужба) – 8; до МОЗ України – 9; до Державної служби України (ДСУ) з питань регуляторної політики України – 5; до Антимонопольного Комітету України – 6; до

Міністерства юстиції України – 1; до Міністерства фінансів України – 1.

Як бачимо, у зверненнях превалюють запити до державних органів виконавчої влади (до 85 %), зокрема до профільних – 43,6 %.

Нами було проведено контент-аналіз структури звернень АПАУ до органів влади за 2013-2015 рр., результати якого наведено на рис. 1.

Відповідно до представленої структури звернень АПАУ (рис. 1) за досліджуваний період найбільша частка належить МОЗ України. Однак ця частка має тенденцію до суттєвого зниження за досліджуваний період – у 2015 р. у 3,8 рази у порівнянні з 2013 р. Головною причиною цього, на нашу думку, є зниження ефективності взаємодії асоціації та МОЗ України.

На підставі проведеного контент-аналізу встановлено, що у 2015 р.:

- не надано відповіді: Комітет Верховної Ради України з питань охорони здоров'я (2 запити – 15,4 %), МОЗ України (1 запит – 7,7 %);
- відповідь надано із затримкою: Кабінет Міністрів України (1 запит – 7,7 %), Комітет Верховної Ради України з питань охорони здоров'я (1 запит – 7,7 %), МОЗ України (1 запит – 7,7 %), Держлікслужба України (3 запити – 23,1 %);

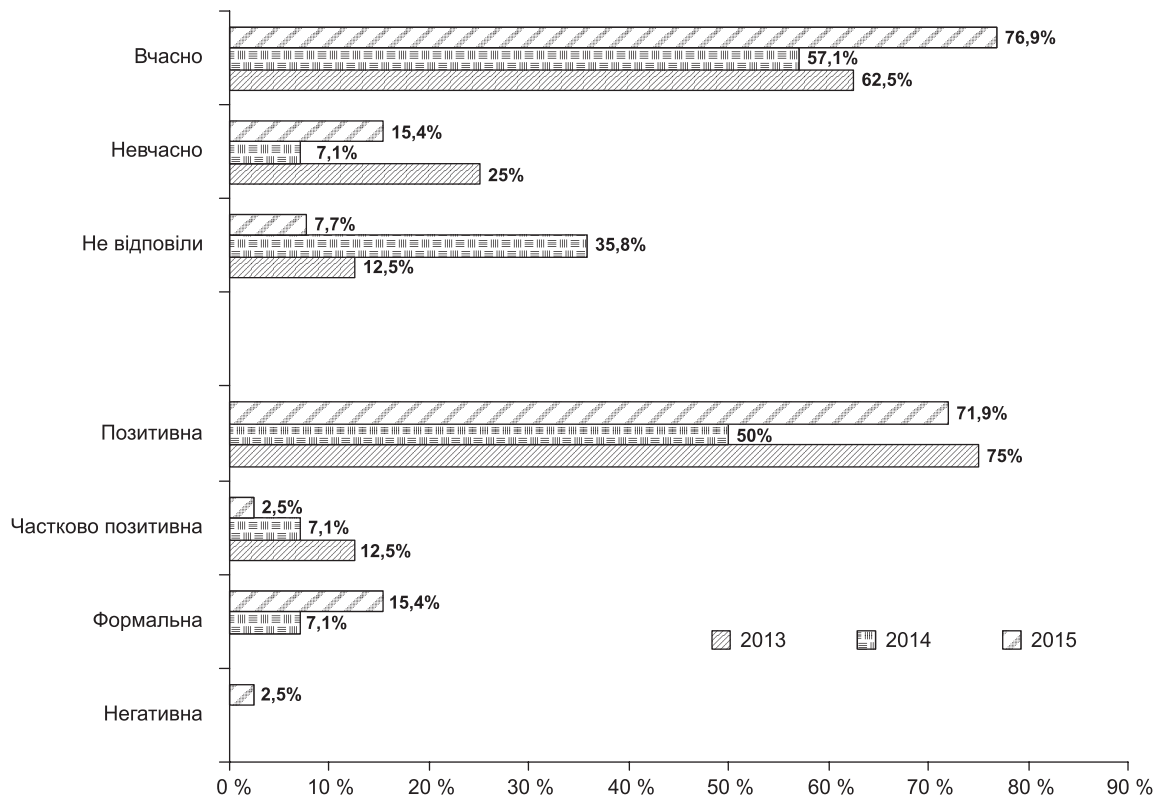

Рис. 2. Результати аналізу відповідей органів влади на звернення АПАУ за 2013–2015 рр.

- надано частково позитивну відповідь: Антимонопольний комітет України (1 запит – 7,7 %);
- надано формальну відповідь: МОЗ України (5 запитів – 38,5 %), Держлікслужба України (1 запит – 7,7 %);
- надано негативну відповідь: МОЗ України (1 запит – 7,7 %).

На рис. 2 наведено результати аналізу відповідей органів влади на звернення АПАУ за 2013–2015 рр.

Аналіз отриманих відповідей свідчить про досить високу результативність взаємодії АПАУ з органами державної влади у 2013 і 2015 рр. Відсоток повністю позитивних відповідей становить 75 і 71,9 %, більш низька результативність мала місце у 2014 р. – 50 %; негативні відповіді склали лише 2,5 % і лише у 2015 р.

Однак при цьому виділяється значна частка звернень, на які в АПАУ не було отримано відповіді 12,5; 35,8 і 7,7 %, особливо у 2014 р. (більше третини), а також отримані невчасно 25; 7,1 і 15,4 % за період дослідження.

Виходячи з мети та завдань дослідження, ми провели контент-аналіз динаміки

звернень ООРММПУ й АПАУ до органів державного управління за 2013–2015 рр. (рис. 3).

Як бачимо, дані рис. 3 свідчать, що більшість звернень двох громадських організацій за досліджуваний період була спрямована на питання законодавчого характеру. Слід також зазначити низьку активність АПАУ в 2014 р. – направлено лише 14 звернень до органів державного управління.

Виходячи із запропонованої методики контент-аналізу діяльності фармацевтичних асоціацій, а також на підставі отриманих результатів нами проаналізовано термін і характер відповідей органів державної влади на запити АПАУ й ООРММПУ за досліджуваний період (табл.).

Як свідчать отримані дані за термінами відповідей із 2013 по 2015 р., їх вчасність, за законодавством хоча й незначно, але збільшується в АПАУ, а в ООРММПУ, навпаки, зменшується. Аналогічна тенденція спостерігається й за невчасними відповідями. Натомість кількість запитів, на які не відповіли державні органи влади, зменшується, причому з більшими темпами для АПАУ.

За характером відповідей державних органів влади можна зробити висновок, що

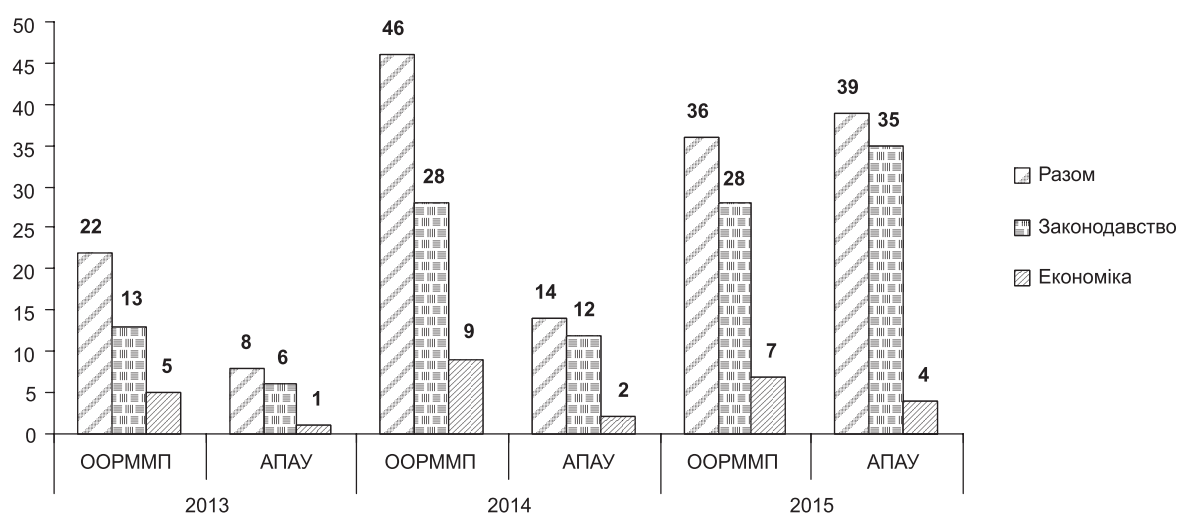

Рис. 3. Динаміка звернень ООРММПУ й АПАУ до органів державного управління за 2013-2015 рр.

Таблиця

**АНАЛІЗ ТЕРМІНІВ ТА ХАРАКТЕРУ
ВІДПОВІДЕЙ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ
НА ЗАПИТИ АПАУ Й ООРММПУ
ЗА 2013-2015 рр.**

Термін відповіді	Рік	АПАУ	ООРММПУ
Вчасно	2013	62,5 %	77,3 %
	2014	57,1 %	69, %
	2015	76,9 %	69,2 %
Невчасно	2013	25,0 %	4,6 %
	2014	7,1 %	13,0 %
	2015	15,4 %	15,4 %
Не відповіли	2013	12,5 %	18,2 %
	2014	35,8 %	17,4 %
	2015	7,7 %	15,4 %
Характер відповіді			
Позитивна	2013	75,0 %	59,0 %
	2014	50,0 %	54,4 %
	2015	71,9 %	59,0 %
Частково позитивна	2013	12,5 %	15,8 %
	2014	7,1 %	15,2 %
	2015	2,5 %	10,3 %
Формальна	2013	–	4,6 %
	2014	7,1 %	13,0 %
	2015	15,4 %	10,3 %
Негативна	2013	–	–
	2014	–	–
	2015	2,5 %	5,0 %

з 2013 по 2015 р. все-таки найбільшу частку (з певною варіацією) мають позитивні відповіді. Відсоток частково позитивних відповідей за цей же період зменшується для обох громадських організацій, але зростає

частка формальних відповідей. Слід відзначити і тенденцію, що свідчить про наявність негативних відповідей у 2015 р. на запити громадських фармацевтичних організацій (2,5 % – АПАУ та 5 % – ООРММПУ).

Висновки та перспективи подальших досліджень

1. За наявності значної кількості громадських професійних фармацевтичних організацій особливу актуальність мають наукові дослідження, пов'язані з оцінкою ефективності їх діяльності відповідно до задекларованих ними мети та завдань.

2. Нами запропонована методика проведення контент-аналізу для оцінки ефективності діяльності фармацевтичних асоціацій, що апробовано на прикладі найбільш впливових громадських організацій України ООРММПУ й АПАУ.

3. Результати проведеного аналізу дозволяють стверджувати, що кількість отриманих відповідей свідчить про досить високу результативність взаємодії АПАУ з органами державної влади в 2013 і 2015 рр. Відсоток повністю позитивних відповідей становить 75 і 71,9 %, більш низька результативність мала місце в 2014 р – 50 %. Негативні відповіді склали 2,5 % (2015 р.). При цьому виділяється значна частка звернень, на які в АПАУ не було отримано відповіді 12,5; 35,8 і 7,7 %, особливо у 2014 р., а також отримані невчасно 25; 7,1 і 15,4 % за період дослідження.

4. Аналіз динаміки звернень ООРММПУ й АПАУ до органів державного управління

за 2013-2015 рр. свідчить, що більшість звернень двох громадських організацій за досліджуваний період була спрямована на питання законодавчого характеру.

5. Як свідчать отримані дані за термінами відповідей з 2013 по 2015 р., їх вчасність відповідно до законодавства хоча й незначно,

але збільшується в АПАУ, а в ООРММПУ, навпаки, зменшується. Аналогічна тенденція спостерігається й за невчасними відповідями. Натомість кількість запитів, на які не відповіли державні органи влади, зменшується, причому з більшими темпами для АПАУ.
Конфлікт інтересів: відсутній.

Перелік використаних джерел інформації

1. Сушарина, І. В. Науково-методичні підходи до оцінки ефективності діяльності громадських організацій у фармації / І. В. Сушарина, А. С. Немченко, В. М. Хоменко // Управління, економіка та забезпечення якості в фармації. – 2016. – № 3. – С. 6–74.
2. Бочерикова, Є. Об'єднання професійних зусиль допоможе розвитку фармації в Україні [Електронний ресурс] / Є. Бочерикова // Єженедельник Аптека. – 2016. – № 40 (1061). – Режим доступу: <http://www.apteka.ua/article/388010>
3. Рішення VIII Національного з'їзду фармацевтів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2015.pdf>.
4. Про громадські об'єднання [Електронний ресурс] : закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4572-17/page>.
5. Пашков, В. Саморегулювання на фармацевтичному ринку / В. Пашков // Єженедельник Аптека. – 2013. – № 41 (912).
6. Oliynyk, D. Modern methods of evaluating the performance of government / D. Oliynyk // The efficiency of public administration. – 2013. – Vol. 34. – P. 275–283.
7. CAF Resource Centre of the European Institute of Public Administration, Maastricht. Retrieved from: <http://www.eipa.eu/en/pages/show/&tid=69>.
8. Рейтерович, І. В. Аналітичний документ як інструмент підготовки управлінських рішень : навч.-метод. матеріали / І. В. Рейтерович, С. В. Ситник. – К. : НАДУ, 2013. – 56 с.
9. Аптечна професійна асоціація України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://apau.org.ua>.

References

1. Susharyna, I. V., Nemchenko, A. S., Khomenko, V. M. (2016). *Upravlinnia, ekonomika ta zabezpechennia yakosti v farmatsii*, 3, 6–74.
2. Bocherykova, Ye. (2016). *Ezhenedelnik Apteka*, 40 (1061). Retrieved from: <http://www.apteka.ua/article/388010>.
3. Rishennia VIII Natsionalnoho zizdu farmatsevtiv Ukrainy. Retrieved from: <http://nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2015.pdf>
4. Zakon Ukrainy vid 22.03.2012 No. 4572-VI "Pro hromadski obiednannia" [About public associations: *Law of Ukraine*] (March, 2012). Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4572-17/page>
5. Pashkov, V. (2013). *Ezhenedelnik Apteka*, 41 (912).
6. Oliinyk, D. (2013). Modern methods of evaluating the performance of government. *The efficiency of public administration*, 34, 275–283.
7. CAF Resource Centre of the European Institute of Public Administration, Maastricht. Retrieved from: <http://www.eipa.eu/en/pages/show/&tid=69>.
8. Reiterovych, I. V., Sytnyk, S. V. (2013). *Analitychnyi dokument yak instrument pidhotovky upravlin-skykh*. Kyiv: NADU, 56.
9. *Aptechna profesiina asotsiatsiia Ukrainy* [Pharmacy Professional Association of Ukraine]. Retrieved from: <http://apau.org.ua/>

Відомості про авторів:

Сушарина І. В., здобувач кафедри фармації та фармакології, Донецький національний університет імені М. Горького (<http://orcid.org/0000-0002-7151-2391>). E-mail: ecomomica@nuph.edu.ua

Information about authors:

Susharina I. V., external PhD student of the Department of Pharmacy and Pharmacology, Donetsk National University named after M. Gorky (<http://orcid.org/0000-0002-7151-2391>). E-mail: ecomomica@nuph.edu.ua

Сведения об авторах:

Сушарина И. В., соискатель кафедры фармации и фармакологии, Донецкий национальный университет имени М. Горького (<http://orcid.org/0000-0002-7151-2391>). E-mail: ecomomica@nuph.edu.ua

Надійшла до редакції 19.12.2016 р.